

Redactiunea

se affa in

Strat'a tragatoriului

(L'óvész-utca), Nr. 5.

Scrisorile nefrancate nu se primescu decâtu numai de la correspondintii regulari ai „Federatiunii.“ Scrisori anonime nu se publica. Articlii trimisi si nepublicati se voru arde si numai la cerere espressa se retorna.

FEDERATIUNEA

Diurnalu politicu, literariu, comercialu si economicu.

Appare Dominec'a.

Pretulu de Prenumeratiune:

Pre trei lune 3 fl. v. a.
Pre siesse lune 5 „ „ „
Pre annulu intregu 10 „ „ „

Pentru Romani'a:

Pre an. intregu 30 Fr. = 30 Lei n.
Pre 6 lune 16 „ = 16 „ „
Pre 3 — 8 „ = 8 „ „

Pentru Insertiuni:

10 cr. de linia, si 30 cr. tacs'a timbrala
pentru fiesce-care publicatiune separatu. In loculu deschisu 20 cr. de linia.
Unu esemplariu costa 10 cr.

B.-Pest'a, 16/4. Aug., 1873.

In acestu tempu de seceta, ce domnesce nu numai in natura, ci si in et'a publica-politica, diurnalistic'a marea ne mai avendu ce imblati si pre callari, de unu tempu incoce se ocupa cu viu interessu de sortea „neinrata si tiranna“ a asiè numitiloru „ciangai“ din Romani'a. Precum se scie, sessiunea ultima a dietei s'a adussu la lege colonicala, pre basea careia ministeriulu ungurescu de finaceie vrè reguledie acum nu numai referintiele possessiune a colonistiloru cari de resinte locuiescu pre dominiile statului, ci vrè sè faca colonisatiuni noue pre alle dominie. Din acestu indemnu mess'a magiara, aducundu-si a-minte, anisce frati de ai loru, din caus'a imblariloru si a nedreptatiloru strigatorie ceriu ce li se facea, inca din tempii ai vechi si-au parasitu patri'a si au scutu in Moldov'a, unde au afflatu loc de refugiu si unde pana in d'f'u'a de astazi ducuna una vietia liniscita, neconbata de nimeni, — din acestu indemnu, d'f'u, press'a unguresca se appuca am a conturbá pre acei omeni in linia loru, incepù a strigá in tote tonu, ca „ciangai“ din Romani'a sunt pilati, maltratati si espusi perirei; ept, aceea provoca pre guvernulu, ca nou'a colonisatiune pre dominiiloru statulu in prim'a linia sè aiba in vedere pre ciangaii din Romani'a, cari in tri'a loru adoptiva nu se semtu nicicatu bine, si cari din tota anim'a doce a se reintorce aici in pamentulu stravechiu, in tierrele coronei sanlui Stefanu.

Suntemu siguri. ca ciangailoru din Romani'a nici prin minte nu li trece, si si parasí caminele parintesci, d'a-si casá vietia liniscita si multiumita de care se bucura in Romani'a si d'a se reintorce éra-si in pamentulu de unde fugitu, in tierr'a de unde au dussu densii reminiscintiele celle mai triste mai infioratorie. Nu, nu este cu potatia ca brutalitatea si arrogant'a cea ai scelerata a domniloru de pamentu unguri de pre acelle tempuri sè nu se fi stratu intre ciangai ca traditiune din generatiune in generatiune; si ori catu dibaci ar fi missionarii guvernului ungurescu, totu nu li va succede a imblati pre ciangai cu apa rece, spre a-i se sè parasesca tierr'a ce li-a datu illu in tempi de nevoia, si pamentulu de care asta-di sunt legati cu trupu si affletu, si prin acest'a sè confirme astiunile netemeinice alle pressei magiare, dupa cari ciangaii diu Romani'a si maltratati si impilati.

Pucina modestia si pudore, si mare pusa de impertinentia potu avé acesti omni unguri, cari cauta impilarea si brutalitatea afara de limitele caricaturale de statu ungurescu; ei, gâdii libertatiloru poporeloru nemagiare de sub a loru prematia, gâdii dreptului si ai dreptat-

tii, ei cauta si affla impilarea acolo, unde nu essiste, si se facu a nu scí si a nu vedé, nemernicii de ei, ca impilarea este sora dulce cu ei; ea d'impreuna cu ei a plecatu din Asi'a si d'impreuna cu ei a descallecatu in acestu pamentu, unde de aproape una mia de anni grassedia si domnesce in modulu cellu mai arbitraru si mai sceleratu.

Fiindu vorb'a tocmái de colonisti, li amintimu domniloru unguri numai casulu de la Tofaleu, care s'a intemplatu acum in er'a constitutionala si care s'a inscenatu din partea unui siefu de justitia magiara; li amintimu aci numai acestu casu, care a scandalisatu si revoltatu sentiulu umanu pana si allu unci mari parti d'intre unguri, si cu tote acestea ci asta-di nu numai ca nu sè ascundu de rusine in fundulu pamentulu, ci mai au obrazulu, d'a incriminá pre altii si d'a-i timbrá de impilatori si barbari. Ce ironia in neobrasnicia! Una casu de assemene calibru, care nu-si affla parechia in annalele nici unui poporu, este singuru de ajunsu spre a arretá si illustrá, ca pana la ce gradu s'a desvoltatu si cultivatu sentiulu de dreptate si umanitate allu unui poporu, care pretinde a occupá locu intre poporele civilisate alle Europei.

Faptele, domniloru, faptele vorbescu! Facia cu faptele implinite ori-ce promissiune incumetata se nimicesce si ori-ce cantecu de sirena amutiesce. Legile unguresci, vechi si noue, apoi justitia confusa si arbitraria de asta-di si pre orbu lu facu sè veda, ca mai bine este a fi ghiauru in tierr'a turcesca, decâtu colonistu in tierr'a unguresca; da, decâtu sè fii calicu, mai bine sè n'ai nimicu.

Mai bine aru face domnii unguri sè nu mai ascunda mti'a in sacu. ca-ce tota lumea scie, ba chiaru si unii d'intre dinsi, ca mai consciintiosi si mai sinceri, o spunu fara nici una reserva, ca nu impilarea si maltratatarea pretinsa i indemna a se ingrigi de sortea fratiloru loru ciangai din Romani'a, ei demonulu eternu „memento mori“ i face a cautá noduri in papura, spre a-si mai immulti elementulu cu vre o câte-va mliiore; frie'a de perire i indemna pre domnii unguri sè faca pre tota d'f'u'a câte unu salto mortale; ei sciu ca sunt buruena essotica in acestu pamentu si se temu, ca seau voru perf' fara a li se mai scí de urma, seau se voru assimilá si amalgamisá asiè, incátu nici ei insi-si nu se voru mai cunosce, pentru aceea dlu Szatmáry si-inchiaia lamentatiunile salle din nr. de la 15. Aug. a diuariului „Hon“ cu intrebarea „Mai creá-va ore Ddieu alti unguri daca vomu peri noi?“

Una scire electrica de la Bucuresci ni comunica, ca port'a otomana, in contiellegere cu celle-lalte poteri, nu permite Romani'e, ca si ea sè fia reprezentata in comissiunea ce s'a emissu spre a pregati planulu relativu la re-

gularea Dunarii la punctulu asiè numitu „Portile de ferru.“ Cu tote ca totu in acesta telegramma ni se spune si aceea, ca guvernulu romanu ar fi protestatu cont'a acestei dispusetiuni turcesci, noe inse, avendu in vedere ca guvernulu actualu din Bucuresci s'a arretatu servilu si umilu chiaru si in cestiuni de mai pucina importantia si nu asiè adencu tsiatorie in drepturile de autonomia si suveranitate territoriala alle Romani'e, totu-si nu ni vine a crede, ca in acesta cestiune prea momentosa va sè aiba coragiulu si barbatia, d'a aperá cu demnitate interessele statulu romanu. In conferinti'a din Londonu de la 1871. s'a modificatu intre altele si acellu punctu allu tractatulu de Parisu, care se referesce la navigatiunea pre Dunare, si in locu de „staturi riverane“ s'a substituitu „poteri riverane.“ Daca acuma acesta modificatiune se esplica asiè, ca numai Turci'a si Ostrunguri'a sunt poteri riverane, atunci prin acest'a drepturile Romani'e si Serbiei se violedia in modulu cellu mai flagrantu; autonomi'a si independinti'a loru devinu illusorie, ca-ce in locu de staturi autonome se considera numai ca pasialicuri turcesci. — Pre t'ndu norvenim'u a face attentu pre barbatii, caroru-a li jace la anima viitorulu Romani'e, si a li dice „videant consules!“ pre atunci domnii din Viena si Pest'a, apoi dupa dinsi cei din Constantinopole, cugeta ca „de altmintrelea autonomi'a si independinti'a statulu romanu trebeu nimicita.“

Oradea-Mare, 11. Aug. 1873

Die Red.! Sub impressiunea tristei intemplari a adormirii preabunului nostru Archiereu Iosifu Popu-Selagianu, intrevenita la 5. Augustu, veniu a vi comunicá unele detaliuri referitorie la acestu tristu evenimentu.

Retornandu Pr. S. Sa in Iun. 1870. de la Conciliulu Vaticanu, in carele adduassesce cu sine si semnele morbulu periculosu, care lu-a dussu in momentu.

La inceputu observasse numai o slabitiune de ochi, carea inse neci dupa cea mai accurata manuire n'a trecut, un'a diagnosa mai accurata a arretatu ca caus'a reulu jace in morbulu renunchiloru, pentru a carui vindecare i-s'a recummandatu apele minerali de la scaldele eppli d'in vecinetatea Oradii-M.

D'in acésta cauza, in toti annii, asiá si estu-tempu a petrecutu in baile eppesci mai multe septemane, pana-ce in 24. Iuliu se-a re'torsu la Oradea definitivu pentru a se pregati la concursulu (primirea teologiloru si a seminaristiloru) scrisu in acestu annu pre 7. Augustu; spre ce scopu in 31. Iuliu a si tenuu unu consistoriu preliminaru.

In 2. Augustu d'int'odata i-a caditu reu, si sierbitoriulu seu lu-affá d'in intemplare in un'a d'intre orele pomeridiane zacandu josu intre mésa si scaune, unde cadusse in urmarea slabitiunii ce pre nasce-tate lu-a cuprinsu. Dupa acestu casu repentinu ajutoriulu medicale fu indemana si patientulu care nu-si perdusse semtirile au urmatu tote prescriptele. La 3 Aug. demineti'a incetandu-i parossismulu sentiá ussiorare, dar alta di (4. Aug.) la 3 ore postmerid. l'a cuprinsu de nou si cu mai mare veementia morbulu. De cátra sera, ordinariulu (medi-

culu Dr. Aug. Maioru) parendu-i-se dubia sortea Archiereulu nostru, convocá unu consiliu med. care prescriesse medicamentulu cellu de pre urma. In 5. Aug. demin. patientulu se affá agonisandu, la 7 ore i-se administrara sacramentulu penitentiei d'impreuna cu S. viatecu.

Intr'aceea i-s'au taiatu arteri'a, si numai decâtu administrandu-i-se sacramentulu maslului, la a cince-a ungere (cam la 8³/₄ óre) si-a datu suffitulu in manile Creatorului.

Asiá s'a mutatu de la noi, angerulu paditoriu allu credintiosiloru concredinti pastoririi acestui esemplariu allu vertutiloru archierresci carele si in patulu doreriloru, si luptandu-se cu mortea, totu despre sortea si venitoriulu poporulu seu érá ingrigitu.

Dupa adormirea Episcopulu nostru diocesanu, la recercarea V. Capitulu a sositu in Curtea epple unu assessoru allu tribunalulu regescu ca sè assiste la obsigillarea odáiloru. In ante de obsigillare inse, se-a deschisu cass'a cu banii a repausatulu in carea afflandu-se testamentulu lui eppocalu, se-a lessu spre edificatiunea totororu adstantiloru.

In testamentu (scrisu cu man'a propria in 11. Iuniu a. c., carele Vi-lu voiu tramite in scurtu) adormitulu a datu expressiune dorintiei salle, ca la actulu immormentarii sè ffe de facia Pr. SS. Loru, Parintele Metrop. si Episcopii suffr. a celloru doue diocese, (Logosiu, Ghierla) apoi despuscu corpulu seu sè-lu in balsamedie mediculu ordinariu Dr. Mayer.

Scotiendu-se din cassa banii necessari pentru spesele immormentarii, au urmatu obsigillarea, apoi siedinti'a capitularia in carea a) cei 4,000 fl. d'impreuna cu chei'a cassei se-a concreditu Dlu Canonicu Ioanu Corhanu insarcinatu cu arangierea immormentarii; b) testamentulu se-a concreditu Ddloru Canonici Vasiliu Nistoru si Dr. Ioanu Szabó, ca sè-lu presentadie spre publicare, tribunalulu regescu; c) pentru immormentare se-a defiptu Sambot'a, 9. Augustu. Despre ce in aceea-si di se-a telegrafatu Pr. SS. Loru Metropolitanulu si Episcopiloru sufragani.

Pr. SSa Par. Eppu, de ritulu lat. Stefanu Lipovniczky, a binevoitu a offeri resiedinti'a sa eppesca spre dispusetiunea Capiloru Provinciei nostre basericesci.

Antáiulu respunsu se primí de la Pr. SSa Par. eppu M. Pavelu, allu Ghierlei, ca va veni, precum si sosti in 8. Aug. — Assemene Pr. SSa Par. eppu I. Olteanu allu Logosiuulu respunde ca va veni, dar prin altu telegramu d'in 8. Aug. face cunoscutu, ca serios'a indispusetiune de carea suffere de câte-va dílle l'a silitu a se intorce de la gar'a callii ferrate, rectius d'in coupoulu in care se si assediassce, dar se coborisse numai decâtu semtindu-se cuprinsu de dorerile morbulu. (Pr. SSa intr'o scrisore adresata Red. „Fed.“ dice „destulu de greu mi cade ca nu potui plini acestu actu de ultima pietate cátra fericitulu Archiereu, de la care si eu am primitu darulu episcopolei“, etc. Red.) — Pr. SSa Metropolitanulu primindu telegrammulu de la Oradea-M. numai in 8. Aug. sor'a, respunde ca i este impossibile a se infacisiá la 9. Aug. demineti'a.

Deci Pr. SSa Par. Episcopu Pavelu, in 9. Aug. assistatu de totu clerulu centralu si fiindu de facia unu publicu numerosu si mai inulti Preoti d'in provincia, cari a venitu se deie mortulu sarutarea d'in urma: a arretatu Creatoriulu sierfa propitiatoria in repausulu marelui Archiereu.

La 9. óre apoi pornindu d'in baserica catedrala conductulu funebralu, cátra curtea eppesca, si luandu-se de acolo, langa ritulu

basericescu precrissu, ossamintele adormitului, se-au transferitu solemn in baseric'a Catedrala si dupa unu prohodu scurtu se asiedia spre eternu repausu, in cript'a contigua.

Dupa terminarea ritului funebralu, Clerulu diecesanu adunatu si mai multi mireni, a luat parte la prandiulu datu in sal'a consistoriala impartindu-se totu-o-data bani si pane intre seraci.

Era asta-di se tienu una sedintia capitularia, in carea D. Dr. Ioanu Szabó Canonicu fu alesu de Vicariu generalu Capitulariu, si Rev. D. Vasiliu Nistoru de economu dominalu. — Dupa o intemplantare trista ca si aceta, nu ni remane alt'a de facutu, decâtu numai ca innaltandu-ni rogatiunile la ceriu, se imploram de la datatoriulu a totu binele, unu demnu urmatoriu, acestui mare barbatu, carele si prin testamentulu seu, ce in scurtu lu-voiu comunicá, si-a castigatu unu nume memoritoriu, si despre carele se pote dice cu totu dreptulu „lupta buna au luptatu, cursulu au plinitu, credinti'a paditu“, — orá se se duca: ca se-si primesca cunun'a dreptatii, carea i va da lui Domnulu in diu'a aceea, dreptulu judecatoriu.“

Unu Gelitoriu.

Unu discursu allu lui Castelar.

In sedinti'a de la 30. Iuliu a cortesiloru ispanioli Castelar tienu unu discursu, care pentru cuprinsulu seu prea interessantu merita attentiuone deosebita. Discursulu acestu-a fu unu felu de aperiare propria a lui Castelar contr'a obiectiuniloru ce i se fecera, ca adeca ar fi datu man'a cu conservatorii; din caus'a puciniului spatiu de care potemu se dispunemu, ne marginimu a-lu reproduce numai in esractu essentialu, precum urmedia:

„Si Dvostra, domniloru, nu observati fenomenulu, ca republicanii progressisti, de cari ne tienu si noi, au trecut numai ca nisce meteori pre orizontulu Europei? Ei guvernedia câte-va lune in Itali'a, o luna in Vienna, done lune ei diumetate in Francofurtu, abie unu annu in Franci'a, pucinu tempu in Ispani'a, si in fine pieru ca nisce cometi colorati cu sange, inse nu invinsi de inimicu, ci nimicitu prin pasiunile loru, prin ratecirile si necumpetarele loru, si mai inainte de tote prin revolutiunile loru urdite de ei insi-si contra loru.

O, domni deputati! Ce am voitu eu se evitu? Nimicu alt'a, de catu ca Ispaniei nostre se nu i se intemple totu asié, ca si celorlalte natiuni. Pentru aceea am presuppusu si acceptatu de la parti'a republicanu, ca va nisui a rivalisá cu parti'a guvernamentalu in acelle virtuti, cari tocmai dau facultatea d'a domni, am acceptatu ca ea se se feresca de frie'a orba totu asié de tare, ca si de utopiele revolutionarie.

Noi, republicanii, suntemu mai multu profeti, decâtu politici; scim de vorbimu multe si multu despre ideale dar pucinu despre esperientiele nostre; noi cuprindemu intregu vastulu ceriu allu cugeteloru, inse cademu si ne pravalimu la primulu obstaculu ce intempnamu in calle. Asié mergu asta-di lucrurile in lumé, si precum ni spune istori'a, asié au mersu totu-de-un'a: inimicii partiteloru progressiste punu fundamentulu ideoloru progressiste, precum Paulu a fundatu crestinismulu si precum monarchistulu Washington a creatu republic'a Americi de nordu; si precum unu altu monarchistu, Rivadavia, a fundatu republicole din Americ'a de sudu. Asié se intemplá, ca nici botezatoriulu in baserica, nici Rousseau in revolutiune, si nici altulu d'intre profeti nu potú realisá si intari reformele propagate de ellu. Asié se intemplá, ca Moise condusse poporulu pana in pamentulu promisiunii, dar lui nu-i fu data nici baremu consolatiunea, d'a fi ingropatu in acellu pamentu; asié se intemplá mai departe, ca Columbu descoperi Americ'a fara se scie ca ellu a descoperitu-o, si ca se voru afflá nescair aventurieri obscuri, cari voru da cuceririi salle numele de botezu. De aici vine, ca apostolii si reprezentantii ideoloru mari nu potú realisá aceste idee, si nu este nici unu periodu in istoria, in care se le fi realisatu si intaritu ei insi-si (Applause.) Si eu? ce

am voitu eu? — Nimicu alt'a, dec numele Ispaniei se dau de golu si tiuna acea lege istorica. Am voitu tit'a republicanu, carea ori era asta-di se lucre politicesce; ca op de eri, se represente guvernulu d'am voitu, ca viitoriulu se se form si ca republicanii se iee natur'a b de statu si a partiteloru chimate in guvern, fara ca prin acest'a se renuncio la ideele ce le-a professatu.

Ce spectacu tristu in Europ'a! Totu ce noi am aperatu, conservatorii au realisatu! Cine a sustienutu idea autonomiei nationale a ungorilor? Kossuth! Si cine a realisatu-o? Conservativulu Deák! Cine s'a luptatu pentru stergerea sclaviei in Russi'a? Republicanulu Herzen! Si cine a realisat'o? Imperatorele Alossandru! Cine a fostu apostolulu unitatii Italiei? Mazzini! Si cine a realisatu-o? Conservativulu Cavour! Cine a sustienutu idea unitatii Germaniei? Republicanii din Francofurtu! Si cine a intrupatu-o? Cesaristiculu Bismarck! Cine a luttu idea republicanu, carea in Franci'a a fostu de trei ori sugrumata? Prim'a republica francesu a fostu o fortuna, a dou'a unu visu, a trei-a nu este decâtu unu nume! Cine a reuscatu in Franci'a idea republicei? Unu poetu mare, Victoru Hugo; unu oratoru mare! Iuliu Favre; apoi unu altu oratoru, totu asié de excellentu, Gambetta! Si cine a realisatu idea? Unu conservatoriu — Thiers, si a realisatu-o asié, incatu coalitiunea monarchistu din adunarea de Versalli'a, seau ascutitulu sabiei presiedintelui-generalu de asta-di nu o va poté nici-candu nimicu!

Si ce am voitu eu? Cui am dedicatu eu intreg'a mea vietia? Cugetulu la adventulu republicei, dorintiei d'a vedé republic'a realisata prin republicanii, adeca lumii intregu. Si ce cugetati Dvostra? Cugetati ore, ca prin portarea vostra, prin cantonele vostre, prin revolutiunea vostra militara, prin acesta demagogia pretoriana fara fara nume si fara responsabilitate vati republic'a? (Applause prelur Aceste nebunie criminale, acesta sinucidere nu ni procura alt'a, d' rirea si nestergibil'a profanare a (Applause repetite.)

Castelar reflectedia apoi nu oratori, cari au vorbitu inainte de si dupa aceea trece a biciul pre cantonali, cari iau parte la revolutiune, si pre cari i accusa ca n'au nici cea mai mica idea despre finti'a unui federalismu sanetosu. Dupa acest'a continuu astfelu:

Ce ati facutu voi, si ce amu facutu noi? Priviti la generalii vostri, cari au petatu cu sange istori'a republicanu, cari s'au reascutatu contr'a republicei, numai pentru ca consciinti'a natiunii n'a voitu se recunosca, ca ei sunt cei d'antái republicanii (Applause fragorose.) Rios Rosas disse, ca dupa parere sa restauratiunea carlista este imposibile, si camer'a a applaudatu la aceste cuvinte. Nici eu nu credu in restauratiune, si nici nu potú se crede. Este cu nepotintia, ca incuizitiunea se se redice a supra consciintiei, censur'a a supr'a cugeteloru, tacerea a supra libertatii de vorbire din parlamentu, cnut'a a supra pressei libere, confiscatiunea a supra tierrei eliberate prin sangele parintiloru nostri, si trandavi'a monastirei a supr'a laborei. Nu! acest'a nu este cu potintia! Mai currendu Ispani'a se arrunca in aduncimile marii, decâtu se primesca pre unu Don Carlos!

Oratorele provoca apoi camer'a a da mana de ajutoriu guvernului, si arretandu cátra bancele ministeriali dice: Este martiriu adevratu, ceea ce sufferu acesti barbati de pro acelle bance, cari li procura atát'a tortura. Si ce credeti Dvostra ca dico poporulu ispaniolu despre o partita, carea vré se imbucaiesca si sfascie tierra si poporulu, carea vré se nimicesca acia unitate, pre carea o potemu constatá cu musculii si arteriele nostre si pre carea o sentim din Asi'a pana in Americ'a; acia unitate, in a carei consciintia, inca strainetate findu, potemu dice cu aceea-si mandria „Eu sum ispaniolu“, cu care dicea odata fiii Romei „Civis Romanus sum!“

Eu vré se fiu ispaniolu si nimicu alt'a decâtu ispaniolu. Vré se vorbescu limb'a lui Cervante, se recitediu versurile lui Cal-

doron, vré ca fantasi'a mea se afla distractiune in productele Palettei unui Murillo si Velasquez, vré se tienu santa istori'a lui Cid si pergamentele sentiului nobilu ispaniolu, vré se vedu ca naiole acelloru Catalaniani, cari au invinsu orientulu, se conducu in emblem'a si insomnelo patriei melle si in amoreu acelloru andalusiani, cari au descoperitu apusulu. Vré se fiu fiulu acestui intregu pamentu, care se intinde de la Pirinei pana la marea gaditanica, acestui intregu pamentu, care este santitu prin lacrimile ce au costatu vietia mamei melle; a acestui pamentu santitu, pre care eroismulu si martiriulu nemoritoriloru nostri stramosi l'a eliberatu din manile strainiloru. Intiilegeti, domniloru, odata pentru totu-de-un'a, ca eu mi-inbescu patri'a cu essaltatiune! Sum fiu allu iubitei melle Ispanie inca mai nainte d'a fi allu libertatii, allu republicei seau democratiei (Applause sgomotose.)

Acellu deputatu, care rescola provincie, care sfascia patri'a, care lasa se falfaie susu de cataraculu naieloru lui Don Juan d'Autria una flamura demna de desprotiu, acellu deputatu dieu, nu mai este patriotu inaintea mea. Eu nu vedu aici Ispani'a. Eu vedu Ispani'a in voluntariulu de Estella, care cu soci'a sa langa sine stete cu faci'a aprinsa d'asupr'a unei gramedi de pulvere de pusca de o sutu centenari, acceptandu astfelu apropiarea criminalistului Carlos, spre a mori apoi ca unu bravu. Da, acest'a este patri'a lui Virirto, a lui Pelayo, Cid, a martiroi Gerone, a republicaniloru de Saragossa! Votati acesta propunere (relativa la persecutarea judecatorescu a deputatiloru din cortesii, cari s'au pusu in fruntea insurectiunii) si veti votá pentru libertate, pentru patria, republica si mai nainte de tote pentru autoritatea si demnitatea vostra.

Scol'a de fetitie in Hatiegu.

La 20. Iuliu aflandu-me in oppidulu puru romanu Hatiegu, descalsecai la otelulu „Mielulu de auru“ unde si ospetariulu inca e romanu. — Aici audii ca in diu'a susudissa se va tiene essamenulu la scol'a de fete, pre langa tote, ca consululu oppidanu — dupa titlatur'a Hatieganiloru, — din caus'a colerei ce grassedia in Hatiegu si in totu tienutulu cu una furia rara, a fostu interdissu tienera acellui essamenu sub pedepsa de 20 fl. v-a; si aceta cu atátu mai tare, cu catu ca si tienera prelegeriloru a fostu incetatú inca de la erumperea colerei.

Eu ca unulu, pre care forte me interessedia crescerea tonerime preste totu si in specialu a fetitieloru, aducundu-mi aminte de diss'a lui Rousseau, ca: „Omenii totu-de-a-un'a voru fi aceea ce va placé femeiloru: de voiti ca ei se fia buni si virtuosii, invetiati pre femei ce este marirea si virtutea“, mi-propusei a cercetá acellu essamenu spre a vedé gradulu de desvoltare la care s'au aventatu fetitiele Hatieganiloru, spre a pipai ca pana in catu s'au petrunsu elle de marirea si virtutea nationala.

Dupa trei ore me dusei la localulu scoloi, unde nu era de catu plebanulu r. catolicu si vr'o câte-va dame, er' fetitie vedui unu numeru frumosu ca la 30 intre cari, — dupa cum mi se spusé, — done diu trei partii erau romane acceptai cu nerabdare inceperea essamenului, dar' spre cea mai mare mahuire a mea audii, ca una fetitia romana cu numele Ciuciu rostese cuventulu de deschidere nemtiesce, alt'a ungueresce si a trei'a in limb'a francesu, er' essamenulu decurse totu ungueresce si numai ungueresce; — bietele fetitie romane, si-muscau limb'a foriandu-o a pronuncia la cuvinte ceci magiare spre glorificarea stranepotiloru lui Arpadu si Ati'a.

Pe unu momentu nu sciam de me afiu in Hatiegu ori in Dobretinu, — dar' totu-si fiendu securu ca eu am mersu la Hatiegu, me intorsei cátra un ascultatoriu romanu si-lu intrebai ca fetitiele romane raspunde voru ce-va romanesce? — Amortii candu mi se response, ca nu sciu face nece cruce romanesce. — Atunci fora voia-mi esclama: O tempora! O mores!

Dupa unele observatiuni alle melle, se mai amestecá in discursu si una dama romana cu desluicirea, ca: romanesce pe tota diu'a audu fetitiele de la mamele loru, si voru scé si elle a vorbi romanesce atát'a catu

mamele loru, — dar' ungueresce nu audu, pentru aceea mai antái se invetie limb'a carea nu o vorbescu mamele romane.

La acestea, fia-care minutu de intardiare in Hatiegu, mi-se paré catu una de

Trecundu la relegiune, mi-se spusé ca scol'a aceea e scola privata catolica, si pri urmare romanele nu potú pretinde propria relegeiune dupa ritulu loru, cu etate mai pucinu in limb'a loru. — Auditi romani si se nu ve mirati! diurnalisti si publicisti se mai debacati asupr'a legoi de nationalitate si limba! candu vedeti ca Hatiegu in midloculu Romaniei, si i presentia unui vicariu gr. catolicu si a unu protopopu gr. orientalu ni-se desnacionalisadia sossulu fomoescu si i-se rapescé limb'a si relegiunea prin unu singuru plebanu for poporu si fora influentia.

Sciu prea bine ca pre capii basericescu ai Romaniloru din Hatiegu nu prea mult i-voru alterá aceste renduri, si tocmai pentru aceea cutediú a atrage attentiuone mariteloru Ordinariate de ambe confessiunile pentru departarea reului, ca-ci totu si: „e mai bir tardin, de catu nece una-data.“

Er' fratiloru cetatiani romani din Hatiegu li aduceu aminte diss'a atrabanului Cicero, ca: „E frumosu a scé limb'a altui-a, dar' a nu scé limb'a t'a e desonorea cea mai mare.“ Cumu? Unu oppidu romanescu ca Hatiegu! una intiellegentia asiá frumoasa! totu-si se nu se ingrigesca de una invetiatoressa romana? sub instruirea carei-a incepa fetitiele romane a cunosce ca mamele loru candu le-au laganatu, n'au dissu cátre ele „halgas“ ci-au dissu „taci“; se incepa a nu-si mai tēmpí sentimintele supte de laptele mamei, prin invetiarea unoru lucruru cu totulu straine. Ce lipsa au fetitiele romane a scé cine a fostu Szt. István, Szt. László? Alt'a este chiamarea loru; elle torbu se invetie cine a fostu Lucreti'a, cine Virgini'a, cine Elen'a, mam'a lui Stefanu cellu mare, si ce disse aceta candu fiulu ei Stefanu, ranitu fiendu in resboiulu cu Turcii, s'a reintorsu la castelu si a batutu la porta.

Unu calletoriu.

Zelau, in Aug. 1873.

Stimata Dle Redactoru! In correspondinti'a mea referitória — între altele — essamenulu scolariloru din comun'a Ortelecu, amintissem, ca asemenea bucuria — ca in numi'a communa, ne accepta in Aghiresiu. In acceptarea aceta nu furemu insielati, coi ce in 22. Iuniu a. c. dupa mediadigrabramu in numeru frumosu din Zelau cátra Aghiresiu si apoi intraramu in scoll' infrumetsiata cu flamure nationale intru „vivat“—ele copiiloru si a intregi poporatiuni romane. E de insemnatu, ca diumetatea communei Aghiresiu o facu magiarul.

Nu mi-e scopulu a descrie decurgerea essamenului si a vorbi despre capacitatea, diligitia pusa si activitatea invetiatoriulu din Aghiresiu, Ioanu Iarda, pentru aceea me restringu a aminti numai atát'a: ca scoll' din Aghiresiu e in totu giurulu cunoscutu de scola de modelu si invetiatoriulu ei, ca unulu d'intre acei-a, cari au castigatu si voru castigá totu-dēun'a respectu numelu de „invetiatoriu romanu.“

Totu-si nu potú retacé duos lucruri, cari si estu-tempu ca si in annulu trecutú au surprinsu forte placutu atátu pre inspectorulu scolaricu actualu, dl' protopopu Teodoru Popu, catu si pre cei de facia, cari totu-de-un'a sunt multi; la essamenulu acestu-a se infacisidia adeca nu numai intelleginti'a romana din locu si giuru, ci si cea straina.

Aceste duos lucruri sunt:

1) Responsuriale exacte din fisica alle copiiloru si manauera sigura prin dinstii a instrumintelor fisicali donate prin guvernulu scolei aceste; 2) Dialogele frumose, ce le tienu copiii la totu essamenulu, si cari au scopulu: de a insuflati poporulu nostru pentru invetiamentu; de a-i da lui si copiiloru invetiature morale; in fine, de a scote superstitiunea d'in sinulu poporulu. Aceste diu urma le asculta poporulu cu atát'a interessare, incatu alerga cu gramad'a si se imbulzescu in incaperile scolei.

Cu permissiunea Dvostru, stim. Dle Redactoru! Veniu acuma la propriulu scopu allu correspondintiei melle. Acestu-a este

de a face cunoscuti onoraturii publice ca-toriori allu „Federatiunei“ pre acei domni si domne, cari sustienu vedi'a scolei din Aghiresiu nu numai cu spriginulu loru spiritalu, ci chiaru si cu sacrificie materiale.

De multe ori este inse greu, ba — ca si in casulu acestu-a, — chiaru cu nepotintia a trage linia de demarcatie intre cei ce spriginescu scol'a spiritualminte si cei ce o spriginescu matertalminte; mai alessu la noi, romanii, lucrulu sta cam asié: ca cei ce spriginescu spiritalminte cutare intreprindere nationala, culturala sau besericesca, acei-a trebuie se o spriginésca si sustiena si matertalminte.

Asié suntemu si cu scol'a din Aghiresiu. Totu cam acei-a o sprigenescu si matertalminte, cari lucra pentru dinsa cu capacitatea, autoritatea si influinti'a loru.

Me marginescu a aminti numai donatiunile facute in favorulu scolei si a scolariilor.

Prin intelliginti'a mai alessu romana, dar' si neromana, din giuru si din locu s'a facutu in annulu trecutulu unu fondu pentru premiarea scolariilor celloru mai buni.

Aci trebuie se amintescu fact'a nobila si demna de imitatu prin multi de ai nostri, a domniloru magiari din comun'a Aghiresiu: Iosifu Balogh notariulu comunei, Samuilu Szakács proprietariu si a economului Balinth Kujfi.

Acesti domni, de si dinstii inca sustienu e scola magiara in communa si aveau totu pre tempulu acestu-a celle mai multe greseli spese cu edificarea localitati de scola, insuflati inse de caus'a iavetiamontalului, vedindu progressulu frumosu produsu in scol'a romana prin neobosit'a activitate a parocului localu Alessandru Aciu si a nuntului domnu iavetiatoriu, s'au obligatu a dona in totu annulu: Iosifu Balogh pentru cellu mai bunu scolariu unu purcellu; Samuilu Szakács pentru cea mai buna si mai diligenta fetitia unu mielu, era Balinth Kujfi unu mie totu pentru scolari diliginti si cu portare buna.

Interesanta este lup'ta prunciloru pentru castigarea premiilor si de admiratu nuntulu de dreptate allu loru, de care conchisi pronuncia sentinti'a chiaru si in contr'a loru insi-si. Despre acest'a scie domnulu iavetiatoriu multe si interesante a enará.

In annulu acestu-a. Andreiu Puztai au castigatu purcellulu de unu annu — inse numai dupa o lupta crancena cu rivalulu seu sau Popu — era Mari'a Pausianu a castigatu mielulu; cei-lalti miei inca nu s'au impartitu. Au fostu inca premiati: Ioanu Popu unu taleru si Irin'a Nuna cu unu vestimentu donatu prin prestima'ta domna Maria Cosma, dem'a socia a zelosului prototariu la tribunalu Andreiu Cosma.

La premiarea celor-lalti scolari buni a mai contribuitu:

domnulu advocatu Emericu Popu unu taleru si 1 fl. 50 cr., d. protopopu Teodoru Popu 1 fl., Teodoru Ortianu parochu in Ci-meni 1 fl. si altii, mai multu, seau mai pu-tu.

Multiamita si recunoscintia celloru, ce au si au facutu, ca diu'a essamenului in scol'a din Aghiresiu se fa serbatore pentru romanii de acolo si din giuru, ba se se in-tressedie chiaru si strainii de dinst'a.

Gavr. Triffu,
prof. prepr.

Unu casu si mai de condaminatu ca allu lui pop'a Cretiu!

Dle Red! In Nr. 35. dlu „Feder.“ a. c. tre varietati a-Ti aretatu On. publicu pre unu asié numitu „pop'a Cretiu“ ca pre o punte pentru repetitele apostasie — se difinim asié; respective, a fostu gr. or. a preutu la gr. cat. si apoi era s'a intorsu la gr. or. si respectivii l'au primitu cu brate deschise de si — cum spune „Feder.“ unu omu depravatu. ! De securu nu a publicatu acestu scandalu ca se aiba aiamii materia de a ne pretiu dupa atari pte, neci ca dora Vi placu certe pop'e si frecarile confessionali, ci le publicati astea si le combateti numai ca respecti-ve auctoritati se fia ce-va mai precaute si nu inscenedie chiaru elle câte unu scan-du in catu ti-se redica perulu pre capu,

stricandu si ruinandu prin acelle caracte-rulu natiunei, pentru ca daca una confes-iune se demite la proselitismu in tote dil-lele, cea lalta inca nu pote sufferi prevari-catiunile cellei-a! ma am esperiatu de alta parte ca speciale „Feder.“ scarmena atari scandaluri asié dupa cumu merita! Ecca Dle Red. motivele pentru ce me adresezu era pentru nescie „popi creti“ in „Feder.“, ecca motivele pentru ca se mai cunosca publiculu si alti popi creti si pistriti, dar' se cunosca si pre acei-a cari li dau mesa si pane si inca panea din gur'a preutiloru fideli si demui de onore!

Voiu inse, nu mai pre scurtu se Vi istorisescu unu astu felu de casu scanda-losu ca-ci pre cumu audu altii mai compe-tenti ca mene l'aru fi descriu mai pre lar-gu in alte foie, ca-ci marturisescu ca e sur-prenditoriu si fora parochia; eu mai multu voiescu se mi-dau una parere individuala la astu felu de abusuri, si speru ca daca nu toti, dar' cei mai multi voru fi de accordu cu mine!

Ecca scandalulu scandaluriloru: In op-pidulu Cohalmu (in Tranni'a) de vr'o 16. anni de atunci, trech preutulu I. Popovicu de la confes. gr. cat. la carea sierbi, ca o operatoriu vr'o 20. anni langa betranulu seu tata, la cea gr. or. firesce totu pentru Co-halmu, unde neci basereca, neci scola, neci casa parochiale nu era, ci vr'o 7 Familie la cari mai trasse si ellu cate-va, si ast'a a facut'o numai din cauza ca a vedutu ca dora ca gr. cat. nu i-ar' succede a-si preu-tesa o fet'a ca o marga'a fiindu ca i sta unu nepotu allu seu in calle; dupa ce trech avea lipsa si de unu petitoriu gr. or., inse nu era de catu unu finu de ai sei studente gr. cat. cu numele Spornicu, care inca trecuse la gr. or. si aci ajunse dascalu pre sate, si-maritá margel'a dupa acestu-a, ajunse ore-cum si clericu la Sabinu, inse pana ce de-curse tote acestea graduri, se mai sculara si alti aspiranti, deci partide si frecari pana ce in fine o parte din poporulu gr. or. mai ma-turu s'a invoitu a cere unu preutu mai ca-pace aci intr'unu orasiu, — si nu unu oio-rocariu, cu 1 Cl. gim. ca Spornicu, — fi-resce Consist. gr. or. li dode unu parocu ce aci ca in centrulu protipiatului se porte si officulu de protopopu, inse totu-si ca be-tranulu Popovicu se nu remana nemanga-iatu dupa ce densulu chiaru pentru aceea trecuse la gr. or. ca se-si facea fet'a preu-tesa, si dupa ce restaura aci o parochia gr. or. si sierbi vr'o 16. anni totu in cas'a lui mai fora simbria, ba mai fact' si unu clopotu, mai cersindu si nescari carti etc. asié Consist. gr. or. din acestea considera-tili lu-fece pre genere-séu Spornicu capel-lanu langa paroculu si protopopulu; inse poporeni ce nu lu-potesu sufferi, fiindu unu omu prea minunatu de gura, asié i spuse, totu ca si mai inainte, ca nu ne trebuiesci, du-te unde-i vrel' de alta parte pucin'a lui partida vedendu atatea incurcature inca era se treca la gr. cat., asié desperatii preuti Popovicu si genere-séu Spornicu tienura consiliu bellicu de desperatiune si amari-tiune din care resulta, ca ei se se reintorca era-si la besereca gr. cat. ca-ci sciau ca gr. cat. n'au „statutu organicu“ ci „statutu ca-tolicu“! Si ca de alta parte paroculu gr. cat. actuale are omeni cari currendu lu-tra-gu pre sania din postulu lui si asié voru triumfa; sa ducu pre la Vicariulu din Fa-garasu, acestu-a li promite si recomanda, ei inca promitu multu pentru unire si sciu ce se voru fi mai promissu si factu?... Scriu si se ducu prin Blasiu unde sunt pri-miti ca fiii cei rateciti cu inelu de auru si cu vitiellu grassu junghiatu; si dupa ce ei promisera, ca multe capete voru intorce cu ei la S. Unire apoi pretinaera ca si ei se nu fia tramissi in alta parochia ci se remana totu in Cohalmu langa cellu alaltu parocu ca-ci ei nu mai cu asta conditiune trecu ca se nu-si parasesca mosior'a ce au! Blasiu lu primese pre Spornicu cu conditiunea pusa de ellu si fora neci o judecata seriosa l'in-desa intr'o basereca cu actualulu parocu I. Popescu. Pre candu terguia inse Spornicu eu Consist. din Blasiu, Consist. din Sabinu audiendu de tergu suspinde pre ambii preuti pentru atatea treceri si destrecceri, inse nu le pasá de suspindere ca-ci Spor. avea pa-rol'a Consist. din B., deci se dussera din casa in casa la partisans, chiamandu-i se se

insinueze se treca dupa ei, si au trecut cu totulu numai 27 barbati neamuri de a loru. Paroculu Popescu nu se invoi ca preste ellu se mai indese unu preutu dupa ce neci ellu nu pote trai de la celle summa summarum 50 famelie gr. cat. ne fiindu neci portiune can. neci altu ce-va etc. etc.; deci protestá cu poporeni sei, ba se oppuse in tota for-ma acestui passu neconstitucionalu si anti-canonicu, inse i-se affla leaculu, lu-suspense indata pana va tinde drept'a rivalulu seu S.! Asié dar' acestu scandalu e mai mare ca allu lui „pop'a Cretiu“ cu atát'a ca daca acellu-a a trecut si destreccutu cellu pucin'u i s'a datu o parochia vacanta unde se nu mai amaresca pre nimenea fora dora pre poporu numai, era in casulu presente e scan-dalu preste scandalu, abusus, absurditatea e inducia, intreita, pentru ca: a) Primira nescio individi cari pana aci, decandu tre-cussa la gr. or. — dupa marturisirea popo-rului din Cohalmu — au facutu celle mai mari stricatiuni baser. gr. cat.; pentru ca: b) daca i-a primitu, a indesatu pre Spornicu preste unu preutu ce de vr'o 10 anni ser-visse cu onore, zelu si demnitate si carele singuru a traitu forte reu in aceea seracia de parochia; pentru ca: c) pre acestu preutu acum'a de 4. lune de dille l'a suspinsu pen-tru ca nu a voitu se primesca langa sine pre unu rateciu cu 27 oi totu ratecite si cari dinpreuna cu ticalosii loru de pastori odata sunt aci odate din colo, si acum'a pu-cinele picature ce le avea cu epatrafirulu si cu cari si-sustionea copilasii i le dode nou-lui ospe Spornicu! — Scandalulu s'a infrum-setetiatu si cu introvenirea gendarmiloru cari venira si deschisera cu forti'a beseraca incuiata de poporeni gr. cat. si pre acesti-a i dussera de alungulu orasiulu in arestu mirandu-se strainii si ridiendu de acestea ticalosie romanesce si Spornicu tienú litur-gia intre baionetele gendarmiloru! Iudece acuma cu sange rece opiniunea publica!

(Finea va urma.)

VARIETATI.

(Necrologu) Nicolau Marinovicu, in numele seu si a fiuru Joane, Nico-lau, Dimitriu, Eugeniu si a ficeloru Carolin'a marit. Orbonasiu, Mari'a maritata Schwarz, a nepotiloru, Olg'a, Carolu, Gizela, a fratiloru Georgiu, Joane Bardosi cu consortile Con-stantinu Bardosi, a sororii Mari'a Bardosi, a gineriloru Michailu Orbonasiu si Carolu Schwarz precumu si a celorlalti consangeni; cu anima franta de dorere, anuncia: cumea credintios'a socia, bun'a mama resp. sora socra *Marta Marinovicu nascuta Bardosi* a adormitu in Domnulu la 3 Augustu 1873. in etate de 57 ani, dupa casatoria essem-plara de 39 ani. Fia-i tierin'a usiora si me-mori'a binecventata!

† (Necrologu.) Juliu Bardosi, inspectoriu regescu de scola, in numele seu si allu sociei salle Irin'a, nascuta Nistoru, allu sororii salle Elen'a, maritata dupa Nestoriu Ganea, perceptoriu municipale in Nasaudu si allu filoru acestor'a Ioanu si Sofi'a, allu matusiei salle Sofi'a, maritata Zilinsky, si allu celloru-lalti consangeni, cu anima cuprinsa de cellu mai profundu doliu annuncia trist'a scire despre mortea multu iubitei salle mama, respective socre, bune etc. An'a Sabo din Lugosiu, veduva dupa Demetriu Bardosi, comerciantu in Reginiu sassescu, nascuta la annulu 1812, veduvita la 1860, carea grabindu de la Sa-bibiu la Reginu intru ajutoriulu morbosei salle fice Elen'a, in 9 l. c. cadu victim'a infricosiatei epidemie ce se numesce cholera. — Fia-i terrin'a usiora.

(Imeneu) D. Nicolau Nilvanu ad- vocatu in Sioncut'a au incredintiatu pre Do-mnisoriu Clara Marcu, cununi'a miriloru s'a serbatu in Coltinea, la 11 Aug. c. Ddieu se binecventu uniunea loru!

(Tesaurulu lui Priamus re-gele Troiei) despre a carei risipire a scriu Homeru in Iliad'a sa, s'ar fi aflatu. „Augs. Allg. Ztg“ aduce o correspondintia datata din Troia, 17. Iuliu, a. c., in care se dice, ca Dr. Heinrich Schliermann, ar-cheologulu, scrutandu ruinele orasiulu Troia, ar fi aflatu o caldare de arama, carea ar cuprinde in sine acestu vechiu tesauru.

(Totu diurnalulu „Augsb. A.

Ztg“) scrie despre politic'a orientala a mo-narchiei Austro-Ungare urmator'ele: Mini-strului de esterne actuale i se recomanda urmarea politicei traditionale a principelui Metternich. Noi inse intrebamu, ca po-litic'a hyperconservativa a lui Metternich potutu-a ore impedca macaru acelle fapte implinite, cari de la inceputulu secului pre-sinte in coce s'a effectuitu in giurulu im-peperiulu austriacu? Greci'a, Romani'a si Sarbi'a si-au eluptatu autonomi'a loru, in contra toturoru machinatiuniloru cabinetului austriacu. Asié dara acéta politica nu pote areta nici unu resultatu; ma ni-au casiu-natu cea mai mare dauna, instrainandu po-porele orientale de noi, si arruocandu-le in braciule Russiei. Recomanda mai de parte contelui Andrassy, ca se assecure die influen-tia Austriei in Orientu pre calle pacifica. Articululu si-lu finesce astfel: Nu potemu conta la recunoscintia eterna si serviciile poporeloru crestine din Orientu, nici ca elle voru se abdica pentru totu-de-un'a la planu-rile loru pentru venitoriu. Inse unu adeve-ratu barbatu de statu se multiumesce cu as-securarea unui resultatu, ce-lu pretindu in-teresele imperiului, de si numai pre unu timpu ore-care, daca prin acest'a nu se pe-riclitedia interesele mai innalte. — Va se dica nemtii voiescu a imbeta lumea cu apa rece, numai ca se li succeda a intrá in Orientulu Europei cu cillile ferrate. Ei nu mai voiescu a-si tramitte coloniile teutone in Americ'a, ca in trecutulu, ci voiescu a le assiedia pre langa sine, coplesindu pre cel-lelalte popore. Numai catu nici alti omeni nu se potu prinde de corne, daca nemtiulu are atát'a minte.

(Diariulu rusescu „Golos“) scriindu despre cris'a financiale si „troscu-lu“ din Austri'a, dice intre altele: Nu e mai mare absurditate, decatu unitatea Au-striei. Acestu imperiu avu lipsa pentru con-solidare de seclii integri; inse indata ce s'a constituitu, unitatea a si incetatu. Unguriu desbinara in doue porfirulu Absburgicu. Ce-chiu voiescu partea loru, polonii asemenea. Nemtii austriaci arunca priviri fratiesci a-supra Germaniei prussificate. Poporele din Istri'a si Tirolu sunt magnetisate de Itali'a, o mare parte din Galiti'a voiesce unitatea cu Russi'a. Vistieri'a statulu e gola. Guvernulu n'are ce ambli dupa imprumuturi, ca-ci cre-ditul a incetatu cu totulu; pretiulu notoloru de statu a caditu. Poporele Austriei serace-scu, si numai judanii sunt, cari se imboga-tiescu. Cu unu ouventu, e mare progressulu, ce-lu face animalulu cellu cu doue stoma-churi mistuitorie, ce se numesce Austri'a. — Cetitorii nostri sciu si simtiescu, ca apreca-ri-le acestui diurnalu strainu sunt adeverate.

(Lud. Mocsary) in polemic'a s'a contra fusionistulu Csernatony caracterise-dia de minune situatiunea, candu dice, ca: Tierr'a e ruinata intru atát'a, in catu daca ar veni Ddiei din Olimpu ca se ocupe fo-tourile ministeriali, nici acesti-a n'aru fi in stare a o salva. — Csernatony sustiene ne-cessitatea fusiunei partidei stange cu cea drepta din consideratiunea, ca unu guvern u nou, in care ar ave se intre si barbati op-positiionali (Ghyczy, Tis'a) ar poté guverná si administrá mai bine. — Mocsary inse i raspunde, ca atunci ar primí si oppositi-unea asupra sa responsabilitatea pentru reulu ce. bantue tierr'a, si nu i-ar romané in celle din urma nici macaru — onorea.

* (Diverse d'in cottulu Uni-adorei.) Dupa informatiunile primite d'in cottulu Uniaderei, cholera o grassatu — de la erumperea ei — pana la 1-a augusta a. c. in 95 comune, bolnovindu-se preste totu 3069 insi, d'intre cari au moritu 1174, s'au insanetosiatu 1081 si 1814 se affa si acum'a sub ingrigire medicale. In mai multe comune acestu flagellu a grassatu cu vehi-mintia atatu de mare, in catu a curatitu aprobe a trei-a parte d'intre locuitori. Catu despre starea cholerei in oppidulu Dev'a — precum ni-se relateza — acolo a cam ince-tatu si se mai ivescu numai ici-cólé câte unu casu sporadicu, asié in catu dupa una ploia buna ar fi sperantia d'a inceta cu to-tulu nu numai in oppidulu Dev'a, ci si in totu cottulu. E curiosu ca, dupa spusele mediciloru, pucin'u sunt, cari trecundu pre-ste cholera, se nu fi capetatu langorea (tifu) — de unde unii voru a deduce, ca cholera si-culege victimele numai d'in sinulu popo-

rului muncitoriu, care de câți-va ani incoace — 3—4 ani nefructiferi — se nutrește foarte greu — ceea ce înseamnă e asiatic, de-ora-ce, diu, au moritu de cholera și d'între nadragari, cari, nu se pote negă, au trairuși traiescu mai bine decâtu poporulu, și mai alessu în oppidulu vecinu Orestia, moru — după cum suntemu informati — mai numai d'în class'a nadragariloru. — Relativu la secerisii, ni se comunica, că acestu-a a reessitu, preste totu, slabu; graulu e palitu era secar'a seacă, asiatic în câtu cêsta d'în urma d'în 7. mesurē ardelenesci de aemētia abiē au datu 12—14. mesurē. Cucurudiulu înca e slabu și nu se pote speră neci unu culesu bogatu, ba e temere că bietulu țieranu nu va avē ce culege la toamna, pentru că neploandu d'în 28. iuniu, de secer'a și arștia ceea mare (28—31. R.) au suferit tare tota vegetatiunea, și în specia cucurudiulu, care a piteicu cu totulu și n'a legatu înca — neci acum'a — dar nece nu mai e sperantia d'a legă, pentru că s'a uscatu cu totulu, în tocmăi că și candu s'ar fi versatu apa ferbintē la radecin'a lui. Viniele s'aru arretă frumose, și daca ar ploă s'ar potē speră unu culesu bunu și bogatu.

D'în Bihari'a ni-se scrie că mortalitatea au fostu mare acolo și diocimă mai alessu între maghiari și a nūme în comunnitatile cu poporatiune mestecata, romanii au fostu aproape feriti de acestu flagellu, precandu maghiarii cadeau cu gramad'a victima colerei. Grassatu-au înse destullu de tare și între romani pre a locuri-a, asiatic de es. în comunnit. Dusiesci cu poporatiune abiē de 5—600 sufflete, în cursu de 5 septemane au moritu 70. de acesta bola, — de unde appriatu se vede că în unele locuri au luat dimensiuni infricosiate. De și coler'a estensiv grassedia pre unu mare territoriu, au perditu totu-si d'în intensitate și este sperare că, recorindu-se atmosfer'a și innaintandu tempulu spre toamna, va încetă ca epidemia.

De la Sabisiu (în Transilv.) ni-se scrie „prim'a victima la noi în dillele aceste fu unu suabu d'în suburbie, — frio'a și groz'a de colera este aici atātu de mare, câtu neci Cresii Sabisiului (țigani cōurturari) neci chiaru la mandatulu funogiului (bidigantia politiale-sasesca) n'a vrutu sē între la suabulu mortu de colera, ei au luat-o la fuga.“

Asemene ni se împartiescescu cu dat'a de la 8 Aug., că în oppidulu Hatiegu, care abiē numera 1700 locuitori, de vre-o cinci dille incoace coler'a rapescē d'întrē d'înșii 5—10 sufflete pre fia-care di. Pana acum au cadintu 60 victime, totu poporani din classa de josu.

Spre a illustră frio'a de colera împartiesim aci urmatori'a anecdota orientale forte caracteristica.

Unu bietu musulmanu mergeă pedestru la Mecca (sant'a cetate a Mohamedaniloru și cuibu perenuale allu colerei) de odata se ivescē innainte-i unu marsiavu betranu rogandu-lu ca sē-lu iose în spate și sē-lu duca în cetate, că-ce după ce ocolisase lumea, este forte ostenitu de cald. Musulm. Cine escitu care veni d'în asiatic lunga calletoria? Betranulu: eu sunt „coler'a!“ Musulm. trassari de groza și nu vre ca sē-lu duca. — Col. de nu me iei, te ieau eu și te ducū — în cea lume. — Mus. Me invoieșcu, dar sē albi mila de omeni, sē nu iei multe victime. Incepura a se tergū și coler'a se invoi în fine a nu luă decâtu numai 80 de omeni. — Musulm. intră în urma în cetate, unde omenii incepura a mori cu sutele, apoi cu miile. După câte-va septemane Musulm. essindu d'în cetate intempină pre marsiavulu betranu și incopū a-i face aspre înfruntari, numindu-lu perjurū și minciinosu. — Coler'a: te asigurū că mi-am tienutu cuventulu și n'am luat decâtu numai 80 de inși. — Musulm. Dar sutele și miile? — Coler'a: Cei lalti au moritu de frica!“

Francia. Precum se scie, adunarea nationala de Versalli'a s'a prorogatu și astfelu din sinulu acestei corporatiuni de-o-cam-data nu potemu avē nimicu

de împartiesitu, avemu înse d'a înregistră unu actu ce s'a severșitu dillele aceste între unii pretendenti la tronulu francesu. Orleanistii și legitimistii, adeca contii de Parisu și contele Chambord s'au împacatu, s'au fusionatu. Orleanistii, line'a cea mai tinera, au renunciatu în favorulu cont. Chambord la tote pretensiunile ce le au la tronulu francesu; adeca lini'a mai tinera s'a suppusu celei mai betrane cu condițiunea, ca după morteā c. Chambord, care n'are prunci, sē ajuga ea pre tronulu francesu. Va sē dīca, ei se impartu pre pellea manzulu și manzulu este înca în pantecele mamei sale; dar cu tote aceste ei credū, că prin unirea toturor membriloru „vechiei dinastie“, Messia este pusū în peciore, salvarea natiunii francese de nefast'a republica are sē urmedie în currendu.

Daca restauratiunea ar depinde numai de la invoiel'a acestorū principi fără tierra, atunci ea s'ar potē consideră ca fapta complimita; înse de la împacatiunea lorū, severșita la Frohsdorf, și pana la restauratiunea regatulu în Franci'a este înca una distantia, pre carea nu credemū ca domni pretendenti sē aiba tempu și dille de ajunsu spre a o potē percurge. Spre acest'a se recere ce-va mai multu de câtu una comedia de fusiune. Franci'a republicana în absolut'a sa maioritate înca va avē sē stee la vorba.

Si intradeveru, se recere mai multu ca unu optimismu nemarginitu pentru ca cine-va sē se amagesca asiatic de usioru și asiatic de dulce în privint'a poteri republicaniloru și a dispuștiunii poporulu francesu. În natiunea francesa se sustienū și traiescu doue reminiscētie, a carorū influentia și potere este decisiva, și acestea sunt: Reminiscētia triumfulorū marei revoluțiuni, care si affla intruparea lorū în republica, și — pre langa tote evenimentele tragice din tempulu ultimū — suvenirea împaritiului, care asta-di se manifesta în bunastarea materiala, carea nu affla parechia la alte popore. Si apoi câtu de palite, câtu de nimernice sunt, facia cu aceste, reminiscētiile orleaniste și legitimiste! Si chiaru person'a cont. Chambord; cine d'întrē poporulu francesu o cunosce? cui are sē impuna? Armata, carea în prim'a linia trebeu luata în consideratiune, asta-di pare a nu avē alte simpatie, decâtu parte pentru bonapartismu, parte pentru republica. Credu ore acesti fusionisti, că republicanii de o parte, și bonapartistii de alt'a, voru privi cu manile în sinu la restauratiunea legitimistiloru? Nu este ore mai multu siguru, că acesti-a voru provocă tote elementele la lupta pre vietia seau morte? Fusiunea în teoria pote sē promittamunti de auru, înse în prassa nu însemedia alt'a, decâtu inaugurarea erei revoluțiuniloru fără capetu, de-ora-ce ideea în adeveru conservativa se pote afflă numai și numai în principiulu republicanu.

Ispani'a. În nefericit'a peninsula iberica lucrurile înca totu mergu anapod'a și pre dosu. Insurrectiunea, ce e dreptu, este aproape suprimata, cellu pucinu intr'atât'a, încātu acum nu se mai porta frica, că ea se va mai potē estinde în mesura asiatic mare, precum s'a fostu estinsu înainte de caderea Sevillei, că-ce generalulu Pavi'a, după occuparea Sevillei, în scurtu tempu a suppusu Valencia, Cartagen'a, Murci'a, Malag'a, Cadix și acum se affla pre calle către Granad'a și Despennaperros. Comitetalu insurgentiloru din Granad'a si-au offeritu de mai multe ori suppușrea, înse condițiunile puse, nu se potū acceptă. Guvernulu de Madridu nu pote sē între în negociatiuni cu nisce omeni, cari au storsu de pre poporu vre-o siesse milione (unii d'întrē cetatienii mai avuti au trebuitu sē platesca 10—30,000

Duros), și cari vreū acum sē scape de ori-ce respunsabilitate pentru acesti bani. Generalulu Pavi'a înse nu va avē multu de lucru nici în Granad'a.

Conterras, vedindu-se alungatu din cuiburile sale, se retrasse la padure și după aceea cu vre-o 2000 insurgenti și doue tunuri luă callea către Madridu spre a-si încercă ultim'a data noroculu; înse unu corpu de 1000 soldati ai guvernulu lu suprinse în mediuloculu câlții și acum este în periclu d'a cadē prinsu în manile guvernulu de Madridu.

Înse precandu în Franci'a pretendenti la tron se fusiunea unii cu altii și astfelu pre calle pacinica facu pregatiri spre a ajunge în fine la coron'a domnitoria, pre atunci pretendentalu la tronulu ispaniolu, Don Carlos, lucra intru ajungerea scopulu seu cu totulu pre alta corda. Ellu si-a îngagiatu pre toti parasitii și aventurierii și cu ajutorulu acestorū-a a întreprinsu resbellu contr'a guvernulu republicanu; a occupatu mai multe provincie, înse cu tote aceste Madridulu este înca departe de nasulu seu și indatu ce insurrectiunea din provincie meridionali va fi suprimata Don Carlos înca va avē sē semta, că diu, în Ispani'a ori si ce alt'a s'ar potē intempră, numai restauratiune carlista nu. Acest'a ni-o spusē francu și categoricu Castelar în discursulu seu memorabilu, pre care lu publicamū mai susu.

De la Barcelon'a se annuncia, că commandantele carlistu Miret a provocatu pre voluntari republicani din Olosa sē predē armele; acesti-a înse au respunsu, că mai bine voru perī pana la unulu, de câtu sē se suppuș unorū mercenari și aventurieri fără nici unu capetēu. Carlistii au de cugetu, ca în tieniturile occupate de ei sē inroledie pre toti acei tineri, cari sunt conscriși spre acestu scopu din partea guvernulu de Madridu. Mulito, asemene commandante carlistu, organisedia acum unu corpu de carlisti în padurile de la Toledo, spre care scopu, se dīce că ar fi primitu de la Madridu 250 pusce, sistemulu lui Remingtonu.

Turci'a. După ce siaculu Persiei s'a saturatu și de comedie din Viena, în 8 l. c. s'a reintorsu spre Itali'a, de unde apoi va trece preste Constantinopole către casa. Sultanulu pana acum nu este înca resolutu, că cu ce onoruri sē primesca pre siacu, de-ora-ce ellu, sultanulu, înca si acum se tiene de protectoru spiritalu allu Persiei, și asiatic siaculu n'ar fi deplinu suveranu, ci numai unu felu de vasal allu seu. Cu tote aceste înse între alte sultanulu are de cugetu sē ordonedie 500,000 soldati a supr'a carorū-a siaculu sē se delectedie și sē vedea câtu de mare este poterea „umbrei lui Ddieu pre pamentu.“ — Persii din Constantinopole înca pregatescu mari ovatiuni pentru suveranulu lorū. — Alta scire de la Constantinopole ni comunica, că sultanulu a destinat 10 milione florini pentru 50 tunuri Krupp.

Annunciu.

Predandu-mi-se de către post'a din Dev'a multe pachete rupte și întredeschise și din unulu de acestea lipsindu cu totulu 50 fl. v. a. si epistol'a, — rogu pre toti acei domni ce-mi tramittu bani prin posta, sē nu mi-i tramitta în pachetu, ci prin avise postale, adeca predati deschisi postei; astfelu speru că nu se voru potē instraină banii din pachete.

Dev'a, în 6 augustu n 1873.

Constantia de Dunca Schian.

Publicatiune

de

Concursu pentru o carte de cetire romana.

• Consiliulu judetianu allu judetului Iassi, votandu unu premiu de 2500 lei noi (doue mii cinci sute) pentru o carte de cetire ce se va gasi mai buna pentru usulu scolororū primarie rurale, subsemnatulu prefectu allu judetului Iassi, publica urmatoriulu programmu, după care acea carte trebeu elaborata:

I. Cartea sē fia destinata pentru copii, cari scia a coti, prin urmare sē nu cuprinda abecedariu.

II. Ortografia sē fia fonetica, precum este: d. e. în noua metoda de scriere și cetire a Dloru Creanga, Grigorescu și Raceanu sau în „Convorbirile Literare“, cu observarea, că este de doritu ca u scurtu sē lipsesca cu totulu.

III. Cellu multu o cola de tipariu sē fia scrișsa în caractere cirlice, parte vechi, parte noue.

IV. Cartea sē cuprinda: Poesii, Proverbie, Povesti, Parabole mai alessu din biblia, descrieri geografice cu deosebire alle țierrei, descrieri cosmografice și meteorologice, descrieri din natur'a neorganica, descrieri de plante și animale, descrieri relative la economi'a casnică și rurala, la industria și comertu, bucăți din Istori'a Patriei, o bucata de cetire cu notiuni elementarie despre comuna, districtu și statu.

Tote aceste materie voru trebui alessu asfelu, în câtu sē fia potrivite cu intelițgerea copiloru și sē li infacisiedie modeluri de limba și de stilu simplu și correctu.

V. Cartea sē cuprinda între 15 și 20 cole tiparite.

Personele cari aru dori sē se presinte la concursu, voru trebui sē tramitte manuscriptele Dloru în terminu de unu annu de dille, cu incepere de la St. Georgiu 1873. — Manuscriptele voru fi sigilate și adresate comitotalu permanentu, avendu atātu pre plicu, câtu si pre manuscriptu unu semnū visibilu cunoscutu numai autorulu.

Premiulu susu mentionatu se va eliberă de indatu autorulu cârtii ce se va gasi mai buna.

Dreptulu de proprietate remane autorulu, cu acest'a, ca din antăi'a editiune ce se va tipari cu spesele judetului sē-si traga acestu din urma chetuielile de tipariu.

Decisiunea comisiunii ce va fi insarcinata cu examinarea acestorū opu, se va publică prin unulu din jurnalele celle mai respandite. Prefectur'a judetului Iassi.

Insciintiare.

Inscierea eleviloru la preparandi'a de statu din Sigetulu Marmatiei pre annulu scol. 1873/4 se va tienē din 25. pana 30. septemvre a. c. Se primesce fiacare scolaru sanetosu, care a trecut preste allu 15 annu allu etatii, și care possede din studiulu limbei materne, calculatu, istoria și geografia cellu pucinu atātu cunoscutia, căta se propune în 4. classe gimnasiale, reale ori civile.

Doritorii de a intră se indetorescu a produce testimoniu — netimbratu — de la vre o scola publica, sau a se suppuș unu esamenu de primire.

Etatea se va legitimă prin estrassu matricularu, era sanetatea prin attestatu medicalu.

Viptu comunu nu essista, dar în loculu acestuia prin consiliulu diriginte s'a statoritū pentru 20 elevi câte 12 fl.

„ 20 „ „ 14 „
„ 20 „ „ 16 fl. pre luna stipendiu de statu.

Elevii doritorii de a primi stipendiu se indetorescu a tramite attestate de paupertate.

Supplichele în modulu arretatu instruite sē se grabesca a le adresă cellu multu pana în 15. sept. a. c. la subscrișsulu.

Sigetulu Marmatiei în 3. Aug. 1873.
Franciscu Koos,
Directore interim.

ALESSANDRU ROMANU

Propriet., edit. și red. respundiet.